Назва методики. Методичні рекомендації щодо визначення обсягу потреби підприємства роздрібної торгівлі в інвестиційних ресурсах

Сутність методики. Методичні рекомендації передбачають логічну послідовність процесу визначення потреби підприємства роздрібної торгівлі в інвестиційних ресурсах та обсягу діяльності, зокрема ідентифікацію виду відтворення (звужене, просте, розширене), визначення типу (інтенсивний, екстенсивний) відтворення, прогнозування обсягу товарообігу і величини інвестиційних ресурсів.

Результати застосування. Застосування методичних рекомендацій забезпечує розробку і прийняття управлінських рішень щодо визначення потреби підприємства роздрібної торгівлі в інвестиційних ресурсах та обсягу діяльності.

Галузь застосування: Підприємства роздрібної торгівлі

Сфера застосування: Інвестиційна політика підприємства

Послідовність дій щодо визначення потреби підприємства роздрібної торгівлі в розрізі інвестиційних ресурсів (матеріальних, трудових і фінансових) на майбутній період може бути подана у вигляді схеми на рис. 1.

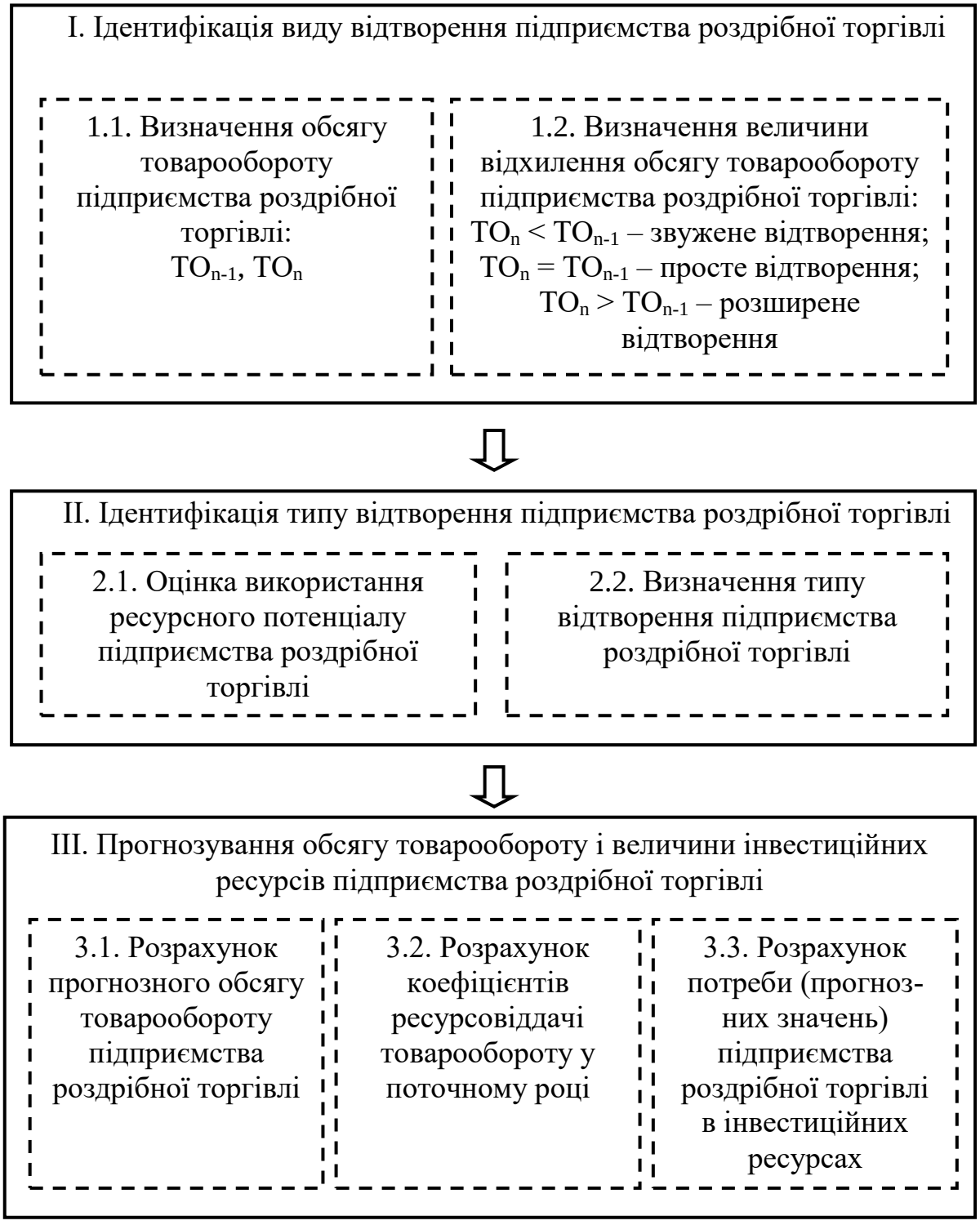

Рис. 1. Схема визначення потреби підприємства роздрібної торгівлі в інвестиційних ресурсах

Етап І. Ідентифікація виду відтворення підприємства роздрібної торгівлі (звужене, просте, розширене) шляхом визначення динаміки обсягу товарообороту з урахуванням впливу інфляції.

Порівняні значення показника товарообороту розраховуються шляхом приведення фактичних значень відповідного року до базисного за допомогою індексів інфляції.

На основі виявленої динаміки обсягів діяльності підприємства роздрібної торгівлі робиться висновок про вид відтворення:

якщо $ТО_n < ТО_{n-1}$ – має місце звужене відтворення діяльності;

якщо $ТО_n = ТО_{n-1}$ – має місце просте відтворення діяльності;

якщо $ТО_n > ТО_{n-1}$ – відтворення є розширеним.

З метою конкретизації висновків щодо виду відтворення експертним шляхом визначено відхилення показника товарообороту і-го підприємства роздрібної торгівлі у наступних межах:

1) якщо відхилення обсягу товарообороту підприємства в поточному періоді ($ТО_n$) від обсягу товарообороту базисного періоду ($ТО_{n-1}$), виражене у відсотках, знаходиться в межах $]\infty ; - 5[$, то відтворення є звуженим;

2) якщо відхилення товарообороту підприємства поточного періоду ($ТО_n$) від товарообороту базисного ($ТО_{n-1}$), виражене у відсотках, знаходиться в межах $[-5 ; 5]$, то відтворення є простим;

3) якщо відхилення товарообороту підприємства поточного періоду ($ТО_n$) від товарообороту базисного ($ТО_{n-1}$), виражене у відсотках, знаходиться в межах $]5 ; \infty[$, то відтворення вважається розширеним.

Етап ІІ. Визначення типу відтворення підприємства роздрібної торгівлі.

Тип відтворення залежить від якісної характеристики застосування факторів виробництва підприємства і буває екстенсивним та інтенсивним.

Екстенсивне відтворення являє собою процес розширення масштабів господарської діяльності за рахунок залучення додаткових ресурсів на колишній технологічній основі. Серед шляхів екстенсивного відтворення в торгівлі можна виділити: зростання чисельності торгово-оперативного

персоналу, збільшення робочого дня, зростання обсягу інвестицій і капіталовкладень, введення нових торговельних площ тощо. Продуктивність праці та ефективність засобів виробництва залишаються незмінними.

Інтенсивне відтворення – це процес збільшення обсягу виробництва за рахунок якісного поліпшення технологій і техніки, що застосовуються в діяльності підприємств роздрібної торгівлі. Для даного типу відтворення характерні наступні шляхи забезпечення: оновлення торгової і складської техніки, більш ефективне використання ресурсів, підвищення кваліфікації торгово-оперативного персоналу, зміцнення трудової дисципліни, інтенсифікація управління тощо.

У чистому вигляді екстенсивний та інтенсивний типи відтворення не існують, тому можна говорити лише про переважно екстенсивний або переважно інтенсивний тип відтворення.

Таким чином, ідентифікація типу відтворення господарської діяльності підприємства роздрібної торгівлі повинна проводиться на базі аналізу ефективності використання ним матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

Послідовність такого аналізу наступна.

По-перше, оцінюється ефективність використання інвестиційного потенціалу підприємства роздрібної торгівлі.

Ґрунтуючись на тому, що той або інший вид відтворення визначається динамікою основного показника господарської діяльності підприємства роздрібної торгівлі, який у свою чергу досягається використанням різного роду ресурсів, то під час оцінки ефективності інвестиційного потенціалу підприємства роздрібної торгівлі за основний показник ефективності було обрано товарооборот на 1 м^2 торговельної площі ($ТО_1$):

$$ТО_1 = \frac{ТО}{S}, \qquad (1)$$

де ТО – обсяг товарообороту;

S – розмір торговельної площі, м^2.

По-друге, ідентифікується тип відтворення підприємства роздрібної

торгівлі в кожному році дослідження. Відзначимо, що виділення екстенсивного та інтенсивного типу відтворення характерно лише для розширеного його виду. Однак під час дослідження виникає також необхідність у визначенні міри ефективності простого відтворення. Тому з метою забезпечення рівнозначущості результатів подальшого дослідження пропонується виділяти саме ефективний і неефективний типи простого і/або розширеного відтворення.

Ідентифікація типу відтворення проводиться на основі визначення розміру коливання значення показника товарообороту на 1 м^2 торговельної площі від середнього значення в групі за конкретний рік.

Етап ІІІ. Прогнозування обсягу товарообороту і величини інвестиційних ресурсів підприємства роздрібної торгівлі на наступний рік.

Такий крок передбачає прогнозування інвестиційного потенціалу у кількох варіантах залежно від визначеного виду і типу відтворення діяльності у передпрогнозний період, які схематично наведені на рис. 2.

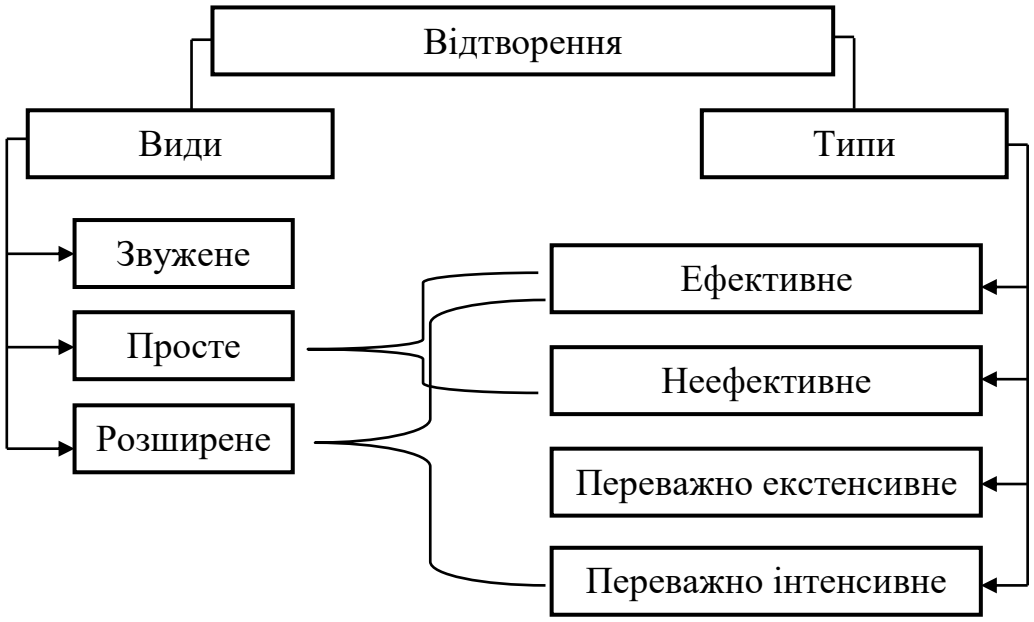

Рис. 2. Види і типи відтворення підприємства роздрібної торгівлі

Таким чином, якщо вид відтворення у поточному році визначено як простий, то для підприємства може бути прогнозовано як просте, так і

розширене відтворення на наступний рік. У випадку, якщо тип відтворення підприємства у поточному році визначено як неефективний, то прогноз на наступний рік повинен визначатися саме як «ефективний».

Послідовність дій щодо визначення прогнозу підприємства роздрібної торгівлі в розрізі інвестиційних ресурсів (матеріальних, трудових і фінансових) полягає у наступному.

По-перше, визначається прогнозний обсяг товарообороту підприємства роздрібної торгівлі на наступний рік за формулою:

$$TO_{прогн} = TO_{1макс(сер)} \times Si \times K_{попр} \times I_{ц}, \qquad (3)$$

де $ТО_{прогн}$ – прогнозний обсяг товарообороту і-го підприємства роздрібної торгівлі, інвестиційний потенціал якого оцінюється, у цінах минулого року;

$ТО_{1\ макс(сер)}$ – максимальне (або середнє за групою) значення показника товарообороту в розрахунку на 1 м^2 торговельної площі (залежно від цілей прогнозування);

Si – розмір торговельної площі і-го підприємства роздрібної торгівлі, яке досліджується;

$К_{попр}$ – поправочний коефіцієнт, що враховує тенденції зміни обсягу товарообороту і-го підприємства роздрібної торгівлі. Розраховується у випадку відсутності відхилень у розмірі торговельної площі підприємства:

$$K^{*}_{попр} = \frac{\Delta TO_{n} + \Delta TO_{n+1} + ... + \Delta TO_{m}}{m}, \qquad (4)$$

де $\Delta ТО_n$, $\Delta ТО_{n+1}$, … , $\Delta ТО_m$ – ланцюгові темпи зміни обсягу товарообороту і-го підприємства роздрібної торгівлі протягом періоду *m*, інвестиційний потенціал якого оцінюється;

m – загальна тривалість періоду дослідження, що передує прогнозу;

$І_ц$ – індекс цін для приведення значення обсягу товарообороту у

приведених цінах до реальних цін.

По-друге, визначаються прогнозні значення ресурсів для і-го підприємства роздрібної торгівлі.

Такий розрахунок ведеться за допомогою показників ресурсовіддачі, які відображають ефективність використання відповідних видів ресурсів та визначають їх достатність або недостатність по відношенню до поточного або прогнозного обсягу продажу. Надлишкові вкладення в ресурси зменшують вільний грошовий потік та вартість фірми, а недостатність інвестицій – призводить до зменшення обсягу продажу, що також зменшує вільний грошовий потік та вартість фірми.

Розрахунок ведеться за кожним видом інвестиційних ресурсів за формулами:

$$PB_{MPn} = \frac{TO}{MP}, \quad (5)$$

$$PB_{ФPn} = \frac{TO}{ФP}, \quad (6)$$

$$PB_{TPn} = \frac{TO}{TP}, \quad (7)$$

де $РВ_{МРп}$ – відповідно коефіцієнт віддачі матеріальних ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі в поточному році;

$РВ_{ФРп}$ – відповідно коефіцієнт віддачі фінансових ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі в поточному році;

$РВ_{ТРп}$ – відповідно коефіцієнт віддачі трудових ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі в поточному році;

МР – обсяг матеріальних ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі;

ФР – обсяг фінансових ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі;

ТР – обсяг трудових ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі;

ТО – обсяг товарообороту і-го підприємства роздрібної торгівлі.

Під час розрахунку прогнозних значень інвестиційних ресурсів

підприємства роздрібної торгівлі приймається, що ресурсовіддача в прогнозному періоді не зміниться, тобто: $РВ_п = РВ_{прогн}$.

Прогнозні значення інвестиційних ресурсів визначаються за формулами:

$$МР_{прогн} = \frac{ТО_{прогн}}{РВ_{МРп}}, \quad (8)$$

$$ФР_{прогн} = \frac{ТО_{прогн}}{РВ_{ФРп}}, \quad (9)$$

$$ТР_{прогн} = \frac{ТО_{прогн}}{РВ_{ТРп}}. \quad (10)$$

де $ТО_{прогн}$ – прогнозний обсяг товарообороту і-го підприємства роздрібної торгівлі, інвестиційний потенціал якого оцінюється, у цінах минулого року;

$МР_{прогн}$ – прогнозні значення матеріальних ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі;

$ФР_{прогн}$ прогнозні значення фінансових ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі;

$ТР_{прогн}$ прогнозні значення трудових ресурсів і-го підприємства роздрібної торгівлі.

Таким чином можна визначити потребу підприємства роздрібної торгівлі в матеріальних, фінансових і трудових ресурсах ($П_і$) для забезпечення простого та/або розширеного відтворення.